

games carry a symbolic character that cannot be separated from social-economic and cultural context. Next, the author discusses children's games as socio-cultural phenomena and gives an exceptional review of the most important theories put forward to explain this subject. Also, archive sources are extremely well documented, as well as previous research done on children's games in Serbia – from Vuk Karadžić, Radić and T. Djordjević to contemporary authors. The theoretical part of the book also contains a chapter on typology and notion of traditional children's games that represent one of the forms of traditional creation.

The second part of the book includes an analysis on competitive children's games, whose participants are mostly boys. Krel pays meticulous attention to methodology and systematization, and discusses in details the games from Tovariševo. The games from Tovariševo are connected with cattle-agrarian type of subsistence, characteristic for the whole area. It is precisely this feature that is connected with the lack of flexibility of the observed games, which in turn also influenced their sudden disappearance in the process of modernization and urbanization. The author discusses social, industrial and space related structure of Tovariševo, gradually relating it to the historical, cultural and economic context where the games took place.

Then, the author provides a detailed description and systematization of the competitive games (twenty seven types) and some of their particular sequences. The conclusion is the most interesting part of the book. It is an original analysis of the competitive games in Tovariševo, where the author unites all discussed in the previous chapters. In doing so, Krel emphasizes different aspects of the games, reassessing the games' relation toward socio-economic and cultural con-

text, as well as the importance of functioning in the process of socialization and social differentiation, education, communication and so on. The author provides systematic and excellent review and analysis of one game type, and also discusses the games 'transformation in circumstances related to changes provoked by interaction of urban-rural.

The important contribution of this book is in its conclusions, which overcome by many means the main subject of the book- the games in Tovariševo, being relevant for much wider area of Vojvodina, characterized by similar social, economic and cultural factors. This book points out toward one interesting and never ending subject, which unites at many levels not only traditional forms but also mechanisms that the community in question used to prepare children to participate in the games, and in the given community as well. Hence, the book presents a rich material for analysis of children's folklore and the community that generated the games.

Lada Stevanović

Бојан Жикић, Антропологија AIDS-а

Етнолошка библиотека, књ. 19,
Београд 2006, 263 стр.

Антропологија AIDS-а: ризично понашање интравенских корисника дроге, као што су аутори неколико претходних приказа¹ закључили, при-

---

¹ Данијел Синани, *Бојан Жикић, Антропологија AIDS-а*, Етно-антрополошки проблеми 2, Београд 2006, 256-257; Јелена Васиљевић, *Бојан Жикић, Антропологија AIDS-а*, Антропологија 1, Београд 2006, 136-137.

пада домену истраживања људске телесности. Поред тога, ако можда не и битније, ово је књига која се бави *концепцијама* које одређена група људи има о одређеном елементу сопствене телесности. Наиме, реч је о управљању ризиком од крвљу преносивих болести при, опет, врло одређеној пракси – интравенском коришћењу дроге. У том смислу, она је значајан допринос антрополошким истраживањима људске когниције. Међутим, њена вредност се ту не исцрпљује. Ова студија представља пример, у домаћој средини редак, успешног повезивања академске антропологије са њеном примењеном и друштвено релевантном страном.

Основу за ову монографију представља истраживање квалитативне димензије фактора ризика од инфекције HCV-ом и HIV-ом, спроведено током 2004. и 2005. године у Београду, у сарадњи лондонског Imperial College-а, београдских огранака UNDP-а и Лекара света, као и Центра за етнолошка и антрополошка истраживања. Она, стога, представља пример за то како професионални антрополошки² ангажман може да игра битну улогу у сферама живота које нису стриктно ограничене на академски домен. Наиме, квалитативно истраживање праксе интравенског коришћења дроге мотивисано је идејом да његови резултати указују на димензију ризика која обично није осветљена класичним медицинским или епидемиолошким истраживањима, те да тако може допринети порасту успешности програма превенције зараза HIV-ом и HCV-ом. Међутим, ова књига је далеко од тога да делује као пука техничка, односно „употребљива“ етнографија:

наративи испитаника коришћени су као илустрација напора да се оцрта „ментална мапа“ ризика, те да се тако пружи подстицај како антрополошкој теорији, тако и њеној примени. Дакле, аутор комбинује две стране – етнографију и њене импликације, успевајући у ономе што је малом броју антрополога пошло за руком, а то је да оствари конструктиван однос теорије, етнографије и (широко схваћене) политике.

Књига Бојана Жикића је прегледна и јасно организована. Након уводних напомена о извођењу (*Организација истраживања*) и методологији (*Етнографија интравенског коришћења дроге у Београду*) самог истраживања, пажња је усмерена на концепт ризика, који је опет подељен како према „објективним“, тако и према категоријама у које га сврставају испитаници (*Основа прибора за убризгавање дроге: игле и шприцеви, Интерперсонална активност интравенског коришћења дроге, Перцепција контролисања ризика: чега се плаше највише интравенски корисници дроге, Ризично окружење*). Књига се завршава кратком расправом о могућим импликацијама (*Могућност примене резултата проучавања ризика од HIV и HCV међу интравенским корисницима дроге*). Јасна структура научног текста функционише као добра противтежа суровости и сировости етнографских података односно – наратива самих испитаника којима је илустрован. Једна од вредности ове студије јесте управо у „нецензурираности“ начина на које испитаници концептуализују своја, већини читалаца страна или барем врло одбојна, искуства. На тај начин аутор успева да скрене пажњу са традиционалног бављења етнографијом – ако не лепих ствари (као што су, на пример, свадбе и крштења), а оно барем неутралних или „удобних“

² Поред Бојана Жикића, у овом пројекту су учествовали етнолози-антрополози Слађана Барош, Елена Кунески и Ана Продановић.

(митови или дискурси) – на друштвену праксу која, мада за већину невидљива, јесте нешто што се дешава *овде* и *сада*, те је итекако легитиман предмет антрополошке анализе, чак и ако бисмо занемарили њену практично-политичку страну.

Истовремено, када је начин презентације у питању, Жикић хода танком линијом између етнографског сензационализма и научне ригидности, успевајући да не западне ни у једно од та два. С једне стране, он не конструише „етнографију суза“, чија би вредност била заснована на претпостављеном сажалењу и/или ужасности коју би читаоци требало да осете при сусрету са искуствима наркомана, те тако избегава замку антрополошког заступања.³ Али, с друге стране, он се не претвара ни да је писање о пракси интравенског коришћења дроге идентично са писањем о, рецимо, покладама. Сам аутор износи у уводу да, „Ова студија није рађена ни са неким посебним симпатијама за популацију у оквиру које је вршено истраживање, [али] ... није ни са антипатијама“.⁴ Тако, може се рећи у најбољем Д'Андралеовском маниру, аутор успева да демонстрира читаоцима шта значи научна заинтересованост без упадања у *президијересованост* или *незаинтересованост*. Парадоксално, једина слабост ове књиге јесте управо у строгасти с којом се аутор придржава овог средњег пута:

његов глас је готово потпуно пригушен, као да се трудио да ни на један начин не утиче на перцепцију проблема код самих читалаца.

Антропологија AIDS-а представља целовито и заокружено дело, које по значају, домету и квалитету превазилази оквире домаће дисциплинарне продукције. Наиме, она се може читати на више начина. За студенте етнологије и антропологије она представља добар пример истраживања у домену примењене етнологије, те и инспирацију за њихове будуће каријере или истраживачке подухвате; колегама у дисциплини ова књига убедљиво демонстрира како је могуће комбиновати узбудљиву, актуелну и надарену *релевантну* антропологију са минуциозним истраживачким техникама; онима из сродних дисциплина, политичарима и јавним личностима заинтересованим за политику здравства и нарочито за програме превенције HIV-а, HCV-а и AIDS-а, она пружа систематизован поглед на досад неистражену димензију проблема. Коначно, а можда и најбитније, заинтересовани читаоци, независно од тога које су струке, увериће се да је ова књига истовремено важно и занимљиво штиво.

Јана Баћевић

**Војан Џикић, *Антропологија AIDS-а*
(*Anthropology of AIDS*)**

Етнолошка библиотека 19,
Београд 2006, 263 pp.

Dr. Žikić's book *Anthropology of AIDS* is a significant contribution to anthropological studies of human cognition. Initially, the book deals with the conceptions that intravenous drug users may or may not have regarding the usage of their own body, blood and risks

³ Иван Ковачевић, *Традиција модерног*, Београд: Етнолошка библиотека Српског генеалогског центра 2006, 35-38; Nancy Schepher-Hughes, *The Primacy of the Ethical: Propositions for a Militant Anthropology*, Current Anthropology, Vol. 36 No. 3, 1995.

⁴ Војан Жикић, *Антропологија AIDS-а: ризично понашање интравенских корисника дроге*, Српски генеалогски центар, Етнолошка библиотека, Београд 2006, 5.

associated with injecting drugs through needles. In regard to Serbian, local anthropological market and environment, this book is a rare example of a successful association of academic and applied anthropology.

This monograph is based on a qualitative research on risks associated with drug consumption and exposure to HIV and HCV among Belgrade intravenous drug users. The original research was performed during 2004 and 2005, in collaboration with London Imperial College, Belgrade Office UNDP and *Medicine des Monde*, as well as Centre for ethnological and anthropological studies. The book itself could be taken as a bright example on how a professional anthropological engagement (aside from Bojan Žikić, several other anthropologists participated in the study: Sladjana Baroš, Elena Kuneski and Ana Prodanović) could play an important role in life spheres that are not strictly limited to academia. Namely, the qualitative research on intravenous drugs usage was motivated by the idea that the results could point out to a possible risk dimension usually not enlightened by a classical medical or epidemiological studies, hence that this could help in prevention programs of HIV and HCV. Nevertheless, this book is far from appearing as a pure technical, that is, usable ethnography; informants' narratives are used as an illustration of the effort to describe a "mental risk map", so to encourage anthropological theory and its application. Therefore, the author combines these two sides – ethnography and its implications – succeeding where very few anthropologists did: the author managed to create a constructive relationship between theory, ethnography and broadly understood, politics.

The book by Bojan Žikić is clearly organized and concise. After several introductory remarks on methodology

(research organization) and the research itself, the focus is directed to the risk behavior, divided into objective categories, but also described the way the informants experienced it (basic tools for drug injection, needles and syringes, intravenous activity of intravenous drug usage, perception of risk control, what the intravenous drug users fear most, risk environment). The book ends with a brief discussion on implications (possible application of this study). Clear and structured scientific writings functions as a good counterbalance to rough ethnographic data, especially accounts of the informants themselves. One of the biggest values of this publication is exactly in the book's unabridged form: the informants are given a chance to tell and share their own experiences, repellent or at least unfamiliar for the most readers. In doing so, the author manages to draw attention from traditional ethnography's focus- studying nice customs (weddings or baptisms), or neutral and comfortable enough (myths and discourses)- to social practice, which, though invisible for most, is something happening here and now and so becomes a legitimate subject to anthropological analysis, even if we are not neglect its practical/political issues.

At the same time, the author's performance in terms of presentation could be labeled as something in between scientific scrutiny and ethnographic sensationalism. However, he manages to stay above the both lines. The author does not construct "ethnography of tears" whose value would be based on compassion or horror that a reader should feel when faced with the experiences of drug users – and in this way, the author avoids the trap of anthropological representation or "speaking of, speaking with, speaking for others". On the other hand, it is evident that the author understands that writing about drug users is not the same as writing about, let's say,

some merry holiday. Even in the introduction of the book, Žikić clearly states his own attitude: he does not like but also does not dislike the population in question. So, in the best manner of one D'Andreade, the author manages to demonstrate to the readers what really means to be scientifically interested in, but not being too interested or disinterested! It is then a paradox, that the only weakness of this book is in the author's rigidity and determination to follow a middle road- his voice is almost totally indistinct, as he was trying hard not to influence the readership and their take on the problem.

All in all, this book stands well above all domestic disciplinary production. Namely, the book could be read in many different ways. For ethnology and anthropology students the book represents a good example of applied ethnology research, as well as inspiration for their future careers or research adventures. For colleagues and other anthropologists, the book demonstrates that it is very possible to combine interesting, actual and relevant anthropology with professional research techniques. For the ones belonging to similar disciplines, politicians and public persona interested in health policies and especially the programs of AIDS, HIV and HCV prevention, the book provides a systematic outlook into previously unknown dimension of the problem. Finally, but perhaps the most important, interested readership regardless of their orientation, will find this book as both relevant and interesting to read.

Jana Bačević

**Издазак нове серије часописа
ЕТНОАНТРОПОЛОШКИ
ПРОБЛЕМИ
на Филозофском факултету у
Београду**

Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду прославило је 2006. године стогодишњицу свог постојања, као и 125 година од увођења етнологије у наставу на београдском универзитету. Издазак нове серије часописа *Етноантрополошки проблеми* у истој години, представља свакако најприкладнији начин за обележавање ових значајних датума за нашу науку.

Етноантрополошки проблеми (ЕАП), дакле, нису потпуно нова публикација у нашој научној јавности. Први број овог часописа, чији је уредник био проф. др Петар Влаховић, изашао је 1987. године, а последњи – 1998. године. Услед потребе за постојањем још једног антрополошког часописа у нашој средини, Одељење за етнологију и антропологију изнова је покренуло ову публикацију, тако да је пред нама први број *нове серије Етноантрополошких проблема*, чија је главна и одговорна *уредница* др Драгана Антонијевић. Основна идеја која стоји иза покретања овог часописа јесте унапређивање и помагање даљег развоја српске антропологије, кроз објављивање иновативних, савремених и квалитетних научних радова из области етнологије, антропологије, фолклористике, али и других сродних хуманистичких дисциплина. Главне рубрике овог часописа су: *Научни чланци, Монографске студије, Критике и прикази* и *Хроника*.

У првом броју нове серије *Етноантрополошких проблема*, у оквиру рубрике *Научни чланци*, објављени су следећи оригинални